

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

16.10.2024 nr 6.1-1/107

Pöördumine seoses ettepanekutega bürokraatia vähendamiseks õigusloomes

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (edaspidi ITL) pöördub Teie poole, kuna olete ministeeriumitelt ja asutustelt kogunud ettepanekuid bürokraatia vähendamiseks õigusloome protsessis. Leiame, et see on väga oluline ja tänuväärne algatus. Ettevõtlusorganisatsioonina, kes õigusloomeprotsessis huvirühmana osaleb, esitame ka oma tagasiside ja ettepanekud.

Toetame Eesti Kaubandus- Tööstuskoja 9.10.2024 pöördumises välja toodud argumente. Nõustume, et olulisim viis, mis aitab õigusloomega seonduvat bürokraatiat vähendada, on **õigusloome mahu piiramine**. See tähendab, et iga õigusloomeline algatus peab olema kaalutud ja põhjendatud, sh mitteregulatiivsed alternatiivid analüüsitud ja nende sobimatus/ebapiisavus tõestatud. See on selgesõnaliselt eesmärgiks võetud ka Eesti õigusloomepoliitika pikaajalises visioonis ehk Riigikogu 12.11.2020 otsuse „Õigusloomepoliitika põhialused 2030 heakskiitmine“ punktis 6:

„Sihiks seatakse, et aasta-aastalt väheneb õigusloome regulatiivne koormus tuntavalt. Selle saavutamiseks ei algatata uusi eelnõusid kergekäeliselt. Uued normid kavandatakse õige tasandi õigusakti ja üksnes siis, kui nende vajalikkus on veenvalt põhjendatud. Õigusliku reguleerimisega probleemide lahendamine on viimane abinõu, enne seda kaalutakse teisi võimalusi. Lahenduste väljapakumisel hoidutakse üle reguleerimisest ja liigsest kiirustamisest.“

Õigusloomeprotsessis on eelnõu väljatöötamise vajalikkuse põhjendamise jaoks loodud väljatöötamiskavatsuse (VTK) etapp. **ITL-i jaoks on väga murettekitav ettepanek VTK koostamise nõudest loobuda**. Leiame, et kui VTK etapp õigusloomest selle efektiivistamise eesmärgil kaotatakse, siis võib tulemus olla vastupidine – õigusloome mahu (ja sellest tulenevalt ka õigusloomest tuleneva bürokraatia ja üle reguleerimise) suurenemine. VTK annab võimaluse erinevatele osapooltele (nii riigiasutustele kui teistele huvigruppidele) pakkuda probleemile alternatiivseid (nii regulatiivseid kui ka mitteregulatiivseid) lahendusi, mis eelnõu koostamise etapis ei ole enam reeglina võimalik.

ITL-i hinnangul ei tohiks VTK koostamist õigusloomes käsitleda kui bürokraatlikku etappi. On kahetsusväärne, et VTK roll on teatud juhtudel pisendatud formaalsuseks, kuna selle mõte on HÕNTE § 1 järgi seaduseelnõu väljatöötamise vajaduse kooskõlastamine. Leiame, et elnõu koostaja kohustus on selles vajaduses sisuliselt veenduda, et mitte tekitada asjatut bürokraatiat ja kasvatada põhjendamatult õigusloome mahtu.

Mõistame, et teatud juhtudel, kui häid alternatiivseid lahendusi ei ole ja on väga selge visioon, mida elnõuga soovitakse muuta, siis võib tunduda VTK koostamine liigse koormusena ja bürokraatliku formaalsusena. Teeme ettepaneku lisada HÕNTE-sse võimalus teatud olukordades täiemahulise VTK koostamise asemel asutusi ja huvirühmasid teavitada elnõu koostamise kavatsusest (st oluliselt lühem versioon VTK-st, kus ei ole kõiki HÕNTE § 1 lg 1 punktides 1-10 nõutud elemente; on näiteks ainult punktid 1, 2 ja 6). Siis on võimalus huvirühmadel siiski kaasuda, tagasisidet anda ja ka alternatiive pakkuda, kuid ametkond ei pea mahukat dokumenti koostama. Leiame, et selline informeerimine võiks olla kohustuslik ka nendes olukordades, kus hetkel VTK koostamine ei ole määruse kohaselt nõutud (erandid HÕNTE § 1 lg 2).

Tunnustame Justiitsministeeriumi, kes on abistava materjalina loonud VTK lihtsustatud vormi, mis meie hinnangul lihtsustab oluliselt VTK koostamist, seab fookusesse olulise, rõhutab VTK eesmärgi ning ei eelda koostajalt ilmtingimata mahukat analüüsi – vormis on selgesõnaliselt öeldud, et „VTK võiks olla lühike ja asjakohane, et soodustada arutelu ja kaasamist.“

ITL seisab tugevalt vastu VTK koostamise kohustuse kaotamisele ning õigusloomeprotsessi efektiivistamisele läbi kaasamisvõimaluste vähendamise ja kaasamisele eraldatud aja lühendamise. Toetame hea õigusloome põhimõtete sisulist järgimist, mis on kirjas HÕNTE-s ning Õigusloomepoliitika põhialuste 2030 dokumendis. Õigusloomega kaasneva bürokraatia vähendamiseks teeb ITL ettepaneku võtta senisest enam fookusesse õigusloome mahu vähendamise, milleks on vajalik kriitiliselt hinnata uute õigusloomeliste algatuste vajadust ja põhjendatust (nt VTK etapis) ning rakendada õigusloome mahtu piiravaid meetmeid (nt *one in, one out* printsiipi) elnõude väljatöötamisel. Samuti analüüsida seoseid juba kehtivate õigusaktidega ning hoiduda dubleerivate kohustuste kehtestamisest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Põld
Tegevjuht

Kadri Pungas, kadri.pungas@itl.ee